

8.4.2009

Dnro 144/4/08

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia

OMAN VAATTEEN HALTUUN ANTAMINEN EVÄTTIIN TUTKINTAVANGILTA

1 KANTELU

Arvostelitte kirjeessänne Jokelan vankilan menettelyä vaatteiden haltuun antamisen epäämistä koskevassa asiassa. Kirjeenne mukaan Teille ei annettu haltuun paitaanne, jossa oli tamperelaisen Bull Farm -voimastajaryhmän nimi. Paidan selässä luki "ei vasikoille", jonka kerroitte tarkoittavan sitä, että heikkorakenteisilla ja /tai-mielisillä ei ole asiaa salille harjoittelemaan. Katsoitte, että paidassa ei ole mitään rikollisuuteen viittaavaa tai vankilan turvallisuutta uhkaavaa.

3 RATKAISU

Katson Jokelan vankilan menetelleen virheellisesti siinä, kun Teille ei ole annettu paitaa haltuunne.

Perustelen ratkaisuani seuraavasti.

Tutkintavankien osalta omien vaatteiden käytön epäamisestä säädetään tutkintavankeuslain 3 luvun 3 §:ssä. Sen mukaan tutkintavanki saa käyttää omia vaatteitaan, jollei siitä aiheudu vaaraa tutkintavankeuden tarkoitukselle, vankilan järjestykselle tai tutkintavangin terveydelle.

Lain esitöissä (HE 263/2004 vp.) todetaan, että "syyttömyysolettamasta aiheutuu, että tutkintavankia ei pääsääntöisesti voida velvoittaa käyttämään vankivaatteita. Joissakin tilanteissa omien vaatteiden käyttämisen oikeutta tulee kuitenkin voida rajoittaa. Voimassa olevan tutkintavankeudesta annetun lain 9 §:n säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että tutkintavangin omien vaatteiden käyttöoikeutta voitaisiin rajoittaa, jos niiden käytöstä on vaaraa tutkintavankeuden tarkoitukselle, vankilan järjestykselle tai tutkintavangin terveydelle. Omien vaatteiden käyttämisestä saattaa aiheutua vaaraa tutkintavankeuden tarkoitukselle esimerkiksi silloin, kun tutkintavanki on karkaamisaltis. Vangin vaateetusta käytävää tutkintavankia on helpompi valvoa. Vankilan järjestyksen vaarantumisen perusteella voitaisiin kieltää sellaiset vangin vaatteet, jotka ilmentävät kuulumista rikollisjärjestykseen tai vastaavaan järjestykseen taikka jengisiin. Tällä perusteella voitaisiin kieltää esimerkiksi moottoripyöräjengisiin kuuluvan tutkintavangin nahkaliivien käyttö. Tutkintavangin terveyden vaarantumisella tarkoitetaan lähinnä tilannetta, jossa tutkintavangin omat vaatteet ovat epäsiistit ja likaiset."

Selvityksen mukaan paitaa ei annettu haltuunne, koska vartija ei ollut aivan varma siitä, että paidan tunnus ei ollut jengi-tunnus. Selvityksen mukaan perusteen varmistaminen jäi tekemättä eikä paidan haltuun antamisesta tehty myöskään kirjallista päätöstä. Selvityksen mukaan paidan haltuun antaminen oli evätty Jokelan vankilan järjestyssäännön 12 §:n nojalla. Sen mukaan vanki ei saa haltuun vaat-

teita, jotka sisältävät ryhmään kuulumisen tunnuksia tai symboleita, jotka voivat aiheuttaa häiriöitä tai vaarantaa virkatehtävien suorittamisen turvallisuutta.

Asiassa on epäselvää mitä järjestyssäännön määräyksellä tarkoitetaan, eli onko sillä ollut tarkoitus laajentaa kielletyiksi myös sellaiset vaatteet, joissa on ei-rikollisten ryhmien tunnuksia. Tutkintavankeuslain 10 luvun 1 §:n mukaan järjestyssäännössä voidaan antaa omaisuuden hallussapitoon liittyen vain sellaisia määräyksiä, jotka ovat perusteltuja vankilan järjestyksen ylläpitämisen kannalta. Mielestäni ei-rikollisen järjestön tunnusmerkin sisältämän vaateen käytön kieltäminen järjestyssäännössä ei ole mahdollista.

Selvityksessä ei väitetä, että Bull Farm -paita olisi ollut rikollisjärjestön tunnusvaate. Bull Farm -voimailusalin verkkosivut eivät anna aiheutta epäillä, että kyse olisi rikollisjärjestön tunnusvaatetuksesi katsottavasta vaatteesta. Vangilla ei ole myöskään todistustaakkaa siitä, että vaateen tunnus ei ole rikollisjärjestön tunnus. Selvityksessä ei ole myöskään väitetty, että paidan haltuun antamisen epäämiseksi olisi ollut joku muu tutkintavankeuslain mukainen peruste. En katso selvityksessä esitetyn perusteita, jotka olisivat oikeuttaneet paidan haltuun antamisen epäämisen.

Hallinto-oikeuksissa on otettu erilaisia tulkintoja siitä, onko omien vaatteiden haltuun antamista koskevissa yksittäisissä päätöksissä kyse omaisuuden haltuun antamista koskevista päätöksistä (tutkintavankeuslain 5 luku ja vankeuslain 9 luku), joissa päätösvalta on vankeinhoitoesimiehellä ja jonka päätöksestä on muutoksenhakuoikeus, vai omien vaatteiden käytön epäämistä koskevista päätöksistä (tutkintavankeuslain 3 luku ja vankeuslain 7 luku), joissapäätösvalta on vankilan johtajalla ja jonka päätöksestä ei ole muutoksenhakuoikeutta. Tässä yhteydessä en ota asiaan tältä osin enemmälti kantaa kuin, että en pidä tämän hetkistä epäyhtenäistä tilannetta asiassa tyydyttävänä. Totean kuitenkin, että ohjaus- ja valvontatehtävissä työskentelevillä virkamiehillä (mm. vartija) ei ole toimivaltaa päättää omien vaatteiden (tai muun omaisuuden hallussapidon) epäamisestä, kuten tapauksessa selvityksen perusteella vaikuttaisi tapahtuneen, tulkitaan säännöksiä sitten kummalla edellä mainitulla tavalla tahansa.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä esittämäni käsityksen menettelyn virheellisyydestä paidan haltuun antamisen epäamisestä Jokelan vankilan johtajan tietoon ja huomiotavaksi. Tässä tarkoituksessa lähetän hänele jäljennöksen tästä päätöksestäni.